

MAGYAR HONVÉDSÉG FIZIKAI FELKÉSZÍTÉSI RENDSZERE. A FIZIKAI FELKÉSZÍTÉS MEGÍTÉLÉSE A MAGYAR HONVÉDSÉGBEN

**Dunai Pál őrnagy
Ph.D. hallgató
Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem**

BEVEZETÉS

Napjainkban lezajlott társadalmi-gazdasági változások hatására a nemzeti hadsereg szerepe, feladatrendszere és a vele szemben támasztott követelmények gyökeresen átalakultak. Ezek a változások a katonai élet minden területén az eddigi elképzelések, elméletek és gyakorlati tevékenység újra gondolását követelik a Magyar Honvédség vezetőitől és a hadtudományi szakemberektől. Jelentős lökést ad ehhez hazánk NATO csatlakozása is, amely kiemelt követelményeket támaszt nemcsak a MH személyi állományának gondolkodásmódbeli átállásához, hanem alapvetően meg kell, hogy változzon a fizikai felkészítés megítélésének helyzete, annak a korszerű hadviselésben bíró elsődleges jelentőségének elismerése, mint a magas szintű harckészség és professzionális munkavégző képesség biztosításának alapvető feltétele.

Természetesen e képzési terület jelentőségét a deklaráció szintjén elismerik, de a képzési cél elérésének módjaiban a szakemberek között is nagy a nézetkülönbség. A kiadásra került szabályozók csak e képesség szűk szegmensét fedik le, holott a hadseregben zajló fizikai felkészítés rendszere nem helyettesíthető be teljesen a polgári testnevelés elméletével, hiszen, az különálló részterületként kezeli a „katonai testnevelést”. A humán erőforrással kapcsolatos szakirodalmi források e kérdést másodlagosan, érintőleg kezelik. Figyelemreméltó tény, hogy az ergonómia tudomány, bár alapvetően tárgyával szorosan összefügg, a fizikai képességek problematikájának igen csekély figyelmet szentel és ennek vetületeként, a katonai ergonómia, amely speciálisan a katonai tevékenység ezzel összefüggő kérdéseivel foglalkozna, nem is létezik!

A fizikai felkészítésnek az egyik leglényegesebb vonása a speciális irányultság, amelynek lényege az, hogy a katonák sokoldalú általános fizikai felkészült

ségére építve formálódnak és tökéletesednek a legfontosabb katonai, katonai-alkalmazott készségek és képességek, testi-fizikai, pszichikai és más, a tevékenység eredményessége szempontjából nélkülözhetetlen speciális képességek. Viszont a különböző haderőnemek, fegyvernemek vagy szakcsapatok személyi állományának a harci-gyakorló és különösen a harci tevékenységének tartalma, jellege és körülményei lényegesen vagy egy sor esetben teljesen különböznek egymástól. Ebből következik, hogy a különböző katonai „szakmák” képviselőinek fizikai készültségével szembeni követelmények nem azonosak. A kiképzési rendszer e rendkívül fontos, alapvető ágának teljes reformja szempontjából rendkívül fontos a fizikai készültséggel szembeni követelmények pontos meghatározása, amely teljes mértékben fehér foltja a hazai fizikai felkészítés kérdéseivel foglalkozó tudományos kutatásoknak és jelentős mértékben foglalkoztatják a hazai és külföldi kutatókat. A hazai szakirodalomból teljesen hiányzik a fizikai felkészítés (katonai testnevelés) elmélete egységes fogalomrendszere és terminológiája.

A kutatás fő célja az volt, hogy képet adjon arról, hogy a Magyar Honvédség különböző szempontok szerint csoportosított állománymintája milyen nézetekkel és véleményekkel rendelkezik e képzési ágról. A kapott eredmények elemzése alapján a szakterület vezető szakemberei olyan javaslatokat tehetnek a katonai felső vezetés számára, amelyek hatékonyabban járulhatnak hozzá a hadsereg ilyen irányú felkészítésének javításához. A téma aktualitását fokozza az a tény, hogy napjainkban megnövekedett a MH békefenntartó és béketámogató tevékenysége. Ezért az abban résztvevő kontingens kiválasztásában és kiképzésében fokozott hangsúly kell, hogy kapjon a jelöltek fizikai felkészültségi szintje és az intenzív felkészítés során a célirányos és effektív fizikai felkészítés rendszerének a szaktudomány eredményeinek felhasználásával történő kialakítása.

A KUTATÁSI EREDMÉNYEK ELEMZÉSE

ELŐZMÉNYEK

A fizikai felkészítés helyzete a Magyar Néphadseregben majd a Magyar Honvédségben mindig is sajátos volt. A kiképzési ág jelentőségének megítélése és a képzési célok megvalósításának eredményessége között kettősség létezett és létezik napjainkban is. Vulgárisan kifejezve ez az a szakterület, amelyhez mindenki „ért” és úgy érzi, hogy számára releváns információt és ismeretet már a rendszer nem képes nyújtani. Az ilyen felfogás kialakulásának vizsgálata külön kutatást igényelne, de alapvetően világosan látszik, hogy a probléma az iskolai

testnevelés oktatás jelenlegi helyzetére, a tárgy jelentőségének nagyarányú devalválódására vezethető vissza.

A hadseregen belül ennek a szakterületnek a megfelelő szakmai képviselője talán sosem volt a kellő strukturális alapokkal biztosítva. Ez a helyzet tartósan konzerválódott és jellemzi a mai állapotot is. A rendszer összetevői közül a legfontosabb elemek, úgymint a megfelelő ismerettel és tapasztalattal rendelkező szakember gárda és a megfelelő mennyiségű minőségű kiképzési bázis és eszköz nem mindenben felelnek meg a mai kor követelményeinek. A csapatoknál rendelkezésre álló infrastruktúra mind fizikailag mind morálisan elavult. A beosztásba kerülő testnevelés-vezetők közül csak kevés rendelkezik a szükséges szakmai ismeretekkel. Nem ritka, hogy az alapvetően egyetemi végzettséghez kötött beosztásokba tiszthelyettes kerül kinevezésre. A parancsnokoknak a fizikai felkészítés lényegéről alkotott véleménye sajnos sok esetben csak a sportra és a szabadidős tevékenységre korlátozódik. Természetesen ennek az ismerethiánynak az egyik oka a tisztképzés hiányosságában keresendő és abban, hogy a fizikai felkészítés vagy más néven a „katonai testnevelés” jelen pillanatban nem rendelkezik a szükséges elméleti, strukturális és szakterminológiai bázissal, amivel már régen rendelkeznie kellene. E téma kutatása, tudományos szintű feltárása és javaslattétel a döntéshozók számára, fontos feladata a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem keretén belül működő Katonai Testnevelési és Sportintézetnek.

A NATO tagállamok hadseregeinek felkészítési rendszereit természetesen tanulmányozni kell és a Magyar Honvédség számára értékes, és hasznos elemeket alkalmazni lehet, de a teljes és kritika nélküli adaptálás itt sem vezet eredményre.

A felmérésben résztvevők számára megfogalmazott 14 kérdés természetesen nem a szakismereti szint felmérésére szolgált, hanem arra irányult, hogy egzakt eredményeket kapjunk a kiképzési ág megítélésére vonatkozóan, illetve, hogy következtetéseket lehessen levonni, hogy a MH személyi állománya milyen jelentőséget tulajdonít a szerintünk a katonai-szakmai alkalmasságot is jelentősen determináló fizikai felkészültséget illetően.

A FELMÉRÉS EREDMÉNYE

A válaszadókat a jobb és teljesebb körű elemzés lehetősége céljából négyféle szempont szerint csoportosítottuk:

- Korcsoport szerint: 1. korcsoport: 29 éves korig
- 2. korcsoport: 30-tól 39 éves korig
- 3. korcsoport: 40-tól 45 éves korig

4. korcsoport: 45 éves kor felett.

- Haderőnemi hovatartozás szerinti megoszlás:
 - Szárazföldi haderőnem
 - Légierő
- Csapattagozat szerinti megoszlás:
 - Vezérkar
 - Hadosztály
 - Csapat
- Hierarchia szerinti megoszlás:
 - Vezető
 - beosztott

A részletes eredmények a 1–4 számú mellékletekben találhatóak.

A felkészítés eredményeképpen kialakuló fizikai kondicionális állapot nem megfelelő szintjének hiányát a megkérdezettek nagy többsége nem ítéli meg a rendszeren belüli jelentős feszültségnek. (371. kérdés) Figyelemre méltó, hogy csak az első korcsoportos válaszadók értékelik veszélyesnek ezt a tendenciát 61 %-os értékkel, valamint az, hogy a Vezérkaroknál (43%) és a vezető beosztásokban szolgálók (44%) lényegesen kisebb jelentőséget tulajdonítanak e kérdésnek. A válaszokban rejlő kontraszthatás egyértelmű, ha megvizsgáljuk, hogy a válaszadók hogyan értékelik a MH személyi állományának aktuális állapotát. Ugyanis arra a kérdésre, hogy az állomány egy része képtelen lesz teljesíteni a jelenleg érvényben lévő követelményeket 90%-os volt a pozitív válaszok átlagos aránya, legmagasabb érték 95% az első korcsoportos, míg a legalacsonyabb érték 88% a harmadik korcsoportos válaszadóknál. (372. kérdés)

Az elméleti és módszertani felkészítés jelentős szakmai hiányosságáról árulkodik a negyedik kérdésre adott válaszok vizsgálata. A kérdés lényege, hogy a megkérdezettek véleménye szerint egy hónapos felkészítés elegendő a felzárkóztatásra és az aktuális követelmények teljesítésére. Természetesen nem várható el az edzésmélet és teljesítmény élettan szakszerű és mély ismerete, de a tanintézeti képzés során olyan alapvető ismereteket kellene szereznii a leendő tiszteknek és tiszthelyetteseknek, amelyek lehetővé tennék számukra kondicionális képességeik szintentartásának és fejlesztésének alapszintű törvényszerűségeinek ismeretét. A kapott válaszok százalékos aránya ennek ellenkezőjéről árulkodik. (374. kérdés)

A fizikai felkészítés egyik neuralgikus pontja a követelmények teljesítésének teljes körű végrehajtása. Minden szinten voltak, vannak, de a hadsereg profeszszionálissá válásának eredményeképpen már nem lesznek olyan személyek, akik magukra nézve nem érzik kötelező jellegűnek e követelmények teljesítését. Természetesen vannak olyanok, akik jelenlegi kondicionális állapota olyan mér-

tékben leépült, hogy az ellenőrzések jelentős tekintélyvesztés kockázatával járnának számára. És vannak olyanok, akik tévesen úgy gondolják, hogy a követelmények teljesítése csak a beosztott állomány kötelessége. Arra a kérdésre, hogy a válaszoló véleménye szerint mindig lesznek-e olyanok, akik kibújnak a követelmények teljesítése alól, a válaszok csaknem minden megoszlási szempont szerint majdnem száz százalékosan pozitívak. (373. kérdés)

Ehhez a kérdéshez kapcsolódik a fizikai állapot és teljesítőképesség figyelembe vétele a személyügyi munkában, a beosztásokba történő kinevezésekkor, főleg abban az esetben, amikor több jelölt közül kell kiválasztani. Az erre irányuló kérdésekre adott válaszok (379–380. kérdés) valószínűleg tükrözik azt az állapotot, ami az előmeneteli és minősítési rendszert jellemzi. Tehát, hogy az értékelés és minősítés nem teljes mértékben objektív mérési kritérium rendszeren alapul. Érdekes, hogy a csapatoknál szolgáló válaszadók teljes mértékben negatív választ adtak erre a kérdésre (380. kérdés) és az, hogy a vezető beosztásúak mindössze 4 és 5 százalékban vélik azt, hogy a beosztásokba történő kinevezésekkor a minősítés eme szegmensét is figyelembe veszik a döntéshozók.

Arra a kérdésre, hogy az életvitel és a fizikai aktivitás, hatással van-e a munkavégzésre a válaszolók bizonytalan válaszokat adtak. (375. kérdés) Érdekes, hogy a beosztottak nagyobbban érzik ezt a hatást, mint a vezető beosztásban lévők, 60%. Jelentős eltérést mutatnak a válaszok a haderőnemi megoszlás tekintetében. Míg a szárazföldi haderőnem képviselőinek 63%-a érzi ezt a hatást jelentősnek, addig a légiernél szolgálók közül ez az arány csak 49%. Valószínű, hogy e mögött a tény mögött az húzódik meg, hogy a szárazföldi fegyvernemek az alaprendeltetés feladatainak végrehajtása során jelentősebb mértékben vannak kitéve a fizikai felkészültséggel szembeni kihívások hatásainak, mint a légiernél szolgálók. Ezért a mindennapos regenerációnak és rekreációnak nagyobb jelentősége van a szárazföldi haderőben, ez viszont hatással lehet az adott állomány életvitelére és életmódjára. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy a légi erő képviselői kevésbé felkészültek, és kondíciójuk nem felel meg az elvárásoknak.

A 376 és 377 kérdések a fizikai felkészítés egyik sarkalatos elméleti problémájáról, a differenciált követelménytámasztás szükségességéről vagy szükségtelenségéről igyekeznek a megkérdezettek véleményét megtudni. A válaszadók elvetik az egységes követelményrendszer szükségességét (376. kérdés). Bár ez éppen ellentétes a jelenleg érvényben lévő egységes követelményrendszerrel. Az a véleményük, hogy a követelményrendszer kialakításakor, azt jelentősen differenciálni kell. (377. kérdés) Természetesen valószínű, hogy a válaszadók a megkérdezettek az életkori és más szempontok figyelembevételével kialakított differenciálásra gondoltak elsősorban. Itt azonban lényegesen többről van. A rendszernek úgy kell felépülnie, hogy konkrét tudományos kutatások eredményeképpen, képesek leszünk fegyvernemekre és szakcsapatokra lebontott, az adott fegyvernem és szakcsapat alaptévékenységének mindenirányú vizsgálatán

alapuló felkészülési rendszereket létrehozni, és ehhez igazított követelmény-rendszert kidolgozni. Ezt a koncepciót igazolják azok a válaszok, amelyeket a speciális, az adott katonai szakmára jellemző szakmai képességek meglétével kapcsolatos kérdésre adtak a válaszadók. (378. kérdés) A válaszok majdnem száz százalékban elismerik ezen képességek meglétét, amelyek kialakításában fejlesztésében és szinten tartásában a speciális fizikai felkészítésnek meghatározott szerepe kell, hogy legyen.

Jelentős ellentmondás tapasztalható abban, hogy a katonai felső vezetés a fizikai felkészítést, katonai testnevelést a fő kiképzési ágak közé sorolja, viszont a hétköznapi életben a kiképzési ág megítélése nem ezt a helyzetet tükrözi. (381. kérdés) a pozitív válaszok legnagyobb aránya 42%, a IV. korcsoportú válaszadók körében. Kirívó, hogy a légierő képviselőinek csak 19 százaléka véli úgy, hogy fő kiképzési ágról van szó. Természetesen ennek oka sokrétű. Ezt a megítélést utasításokkal, intézkedésekkel, hatalmi szóval nem lehet megváltoztatni.

Figyelemre méltó, hogy az e témakörben laikusnak mondható válaszadók jelentős különbséget látnak a testnevelés és a katonai testnevelés között, alátámasztva a szakemberek által képviselt véleményt arról, hogy itt céljai, eszközei és módszerei tekintetében az általános testnevelés egy sajátos ágáról van szó, amely sajátos elméleti tartalommal, fogalom és szakterminológiai apparátussal rendelkezik. (382. kérdés)

A megkérdezettek többsége úgy véli, hogy a testnevelők nem veszik figyelembe a speciális katonai követelményeket, amely a szakemberképzésben fellelhető fehér foltra hívja fel a figyelmet. (383. kérdés) Sajnos sok esetben tényként kell elismerni, hogy a testnevelői állomány egy része nem rendelkezik a szükséges speciális katonai szakismeretekkel, vagy a megfelelő csapatgyakorlattal. Ez a tény jelentősen befolyásolhatja a szakemberek elfogadottságát és hitelességét.

Jelentős ellentmondás tapasztalható annak a megítélésében, hogy az állomány bizonyos része nem tud majd megfelelni a követelményeknek (372. kérdés) és a között, hogy a válaszadók szerint az állomány 90 és 100 százalék közötti arányban, rendelkeznek azokkal az ismeretekkel, amelyek a kondicionális állapotuk javításához szükséges. (384. kérdés)

ÖSSZEFOGLALÁS

Az elvégzett kutatás rávilágított a fizikai felkészítés aktuális problémáira, amelyek megoldása nélkül nem képzelhető el a Magyar Honvédség professzionális átalakítása. Nem túldimenzionálva és misztifikálva a kiképzési ág jelentőségét ki kell jelenteni, hogy a deklarált jelentőség és a tényleges rendszer működése között jelentős eltérés mutatkozik.

Szükséges lenne a fizikai felkészítés helyének és szerepének pontos meghatározására a hadtudomány rendszerén belül, ami lökést adhatna a szakterület további elméleti fejlődéséhez. Reális és egzakt tudományos kísérletek rendszerével vizsgálni kell a speciális katonai tevékenység hatásait a kondicionális állapotra a fizikai és pszichés terhelések vonatkozásában, a képzési és követelményrendszer célirányosabbá, és hatékonyabbá tétele érdekében.

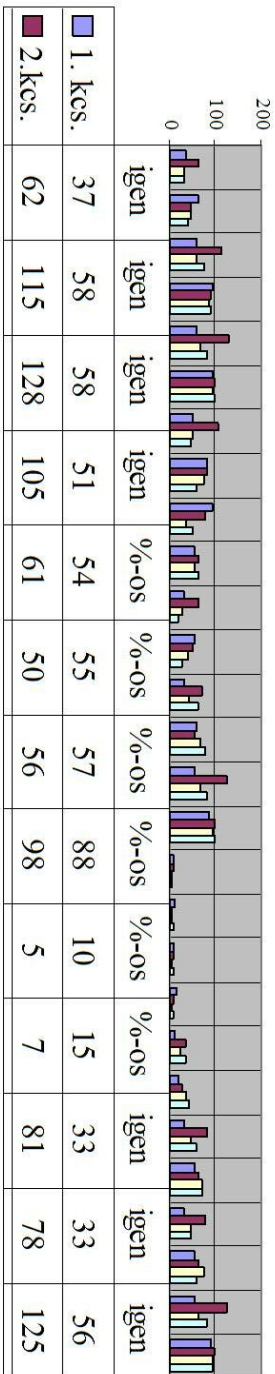
Várhatóan a követelmények folyamatos szigorodásának hatására külön figyelmet kell majd szentelni a felzárkóztatásra az állomány azon részénél, akik a mozgáshiány, táplálkozási rendellenességek, és egyéb életmódbeli sajátosságok miatt jelentős kondicionális defektusokkal rendelkeznek.

Az elkövetkezendő időszak fontos feladata lesz olyan ellenőrzési rendszer kidolgozása, amely az MH teljes személyi állományát ténylegesen érinti, és az objektív minősítési rendszer szerves részévé válik, annak minden negatív és pozitív következményével együtt. Ehhez kapcsolódóan olyan motiválási rendszert kell kialakítani, amely erősíti a folyamatos szintentartás igényét. A parancsnoki munka minden szintjén tudatosítani kell, hogy az átlagon felüli teljesítmény mindenféleképpen növeli az adott parancsnok hitelességét, és elfogadottságát és végső soron hozzájárulhat a csapatmunkában is nélkülözhetetlen tekintély eléréséhez.

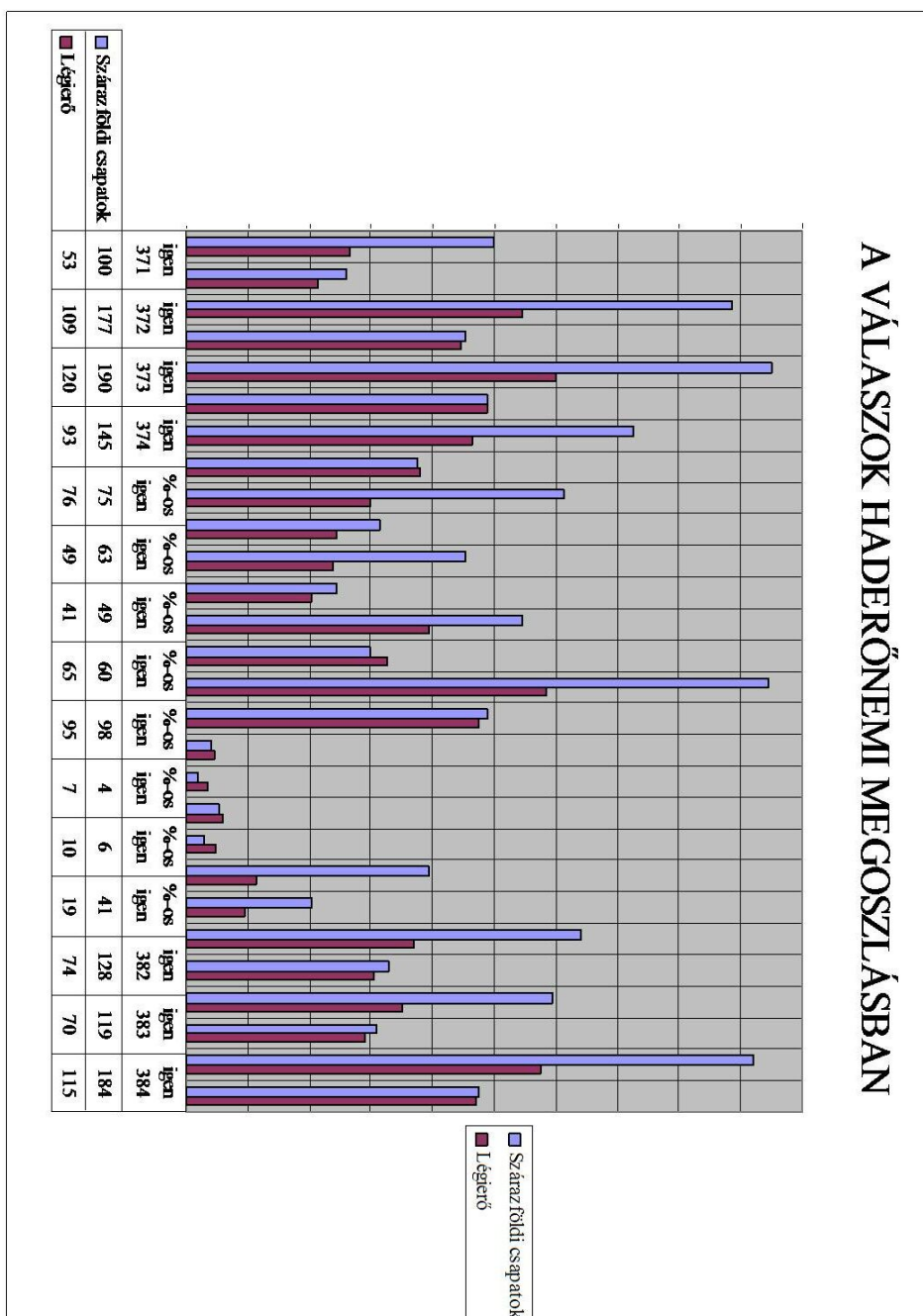
A szakterület irányítóinak kiemelt figyelmet kell szentelniük a szakemberképzés rendszerének tökéletesítésére, hiszen jelenleg a testnevelői kar megítélése nem egységes, és sok helyen nem fogadják el a szakterület képviselőit tényleges katonai szakembereknek. Ezen csak igényes, a katonai szakterülethez szervesen kapcsolódó elméleti és gyakorlati tevékenységgel lehet változtatni. Fontos feladat a szakterület helyének és szerepének pontosítása a hadtudomány rendszerében és a tudományosság minden kritériumát kiálló, értékes tudományos tevékenység végzésével elfoglalni azt a helyet, amit a szakterület katonai szakmai jelentősége indokolttá tesz.

MELLÉKLETEK

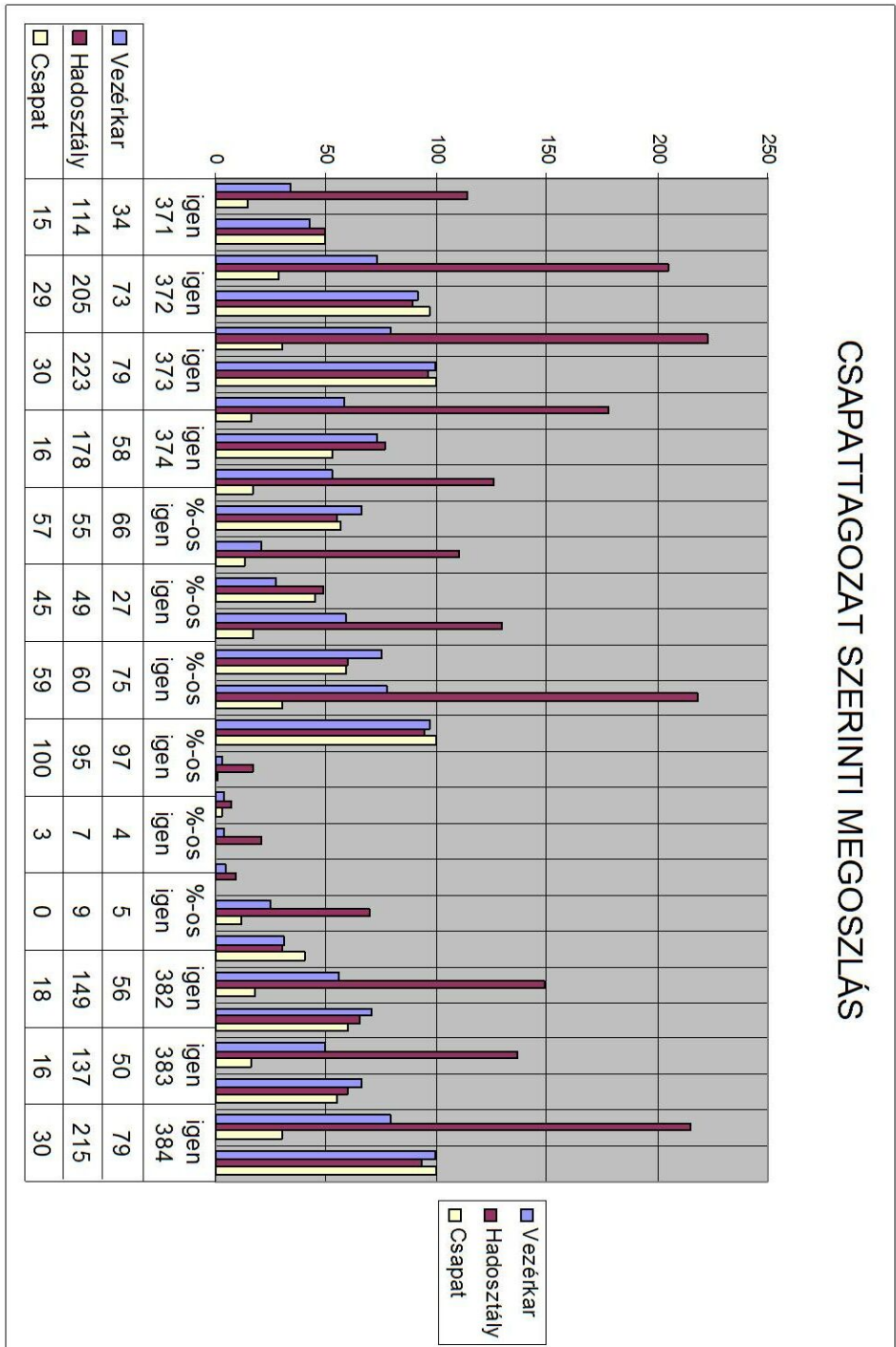
KORCSPORT SZERINTI MEGOSZLÁS

A VÁLASZOK HADERŐNEMI MEGOSZLÁSÁBAN

CSAPATTAGOZAT SZERINTI MEGOSZLÁS

HIERARCHIA SZERINTI MEGOSZLÁS

